

СТАНОВИЩЕ

**от проф. д.н. Пламен Дойнов, Нов български университет,
за дисертационния труд на Асен Георгиев Георгиев на тема
„Личните дневници в специализирани библиотечни колекции в
България. Свидетелствата на Петър Динеков и Борис Делчев” в
професионално направление 3.5. Обществени комуникации и
информационни науки в Софийски университет „Св. Климент
Охридски“**

Авторът на дисертационния труд „Личните дневници в специализирани библиотечни колекции в България. Свидетелствата на Петър Динеков и Борис Делчев” Асен Георгиев Георгиев притежава опит и познания по темата и като дългогодишен служител в Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ и Столична библиотека, и като съставител на дневниковите сборници на Константин Константинов и Петър Динеков. Той демонстрира не инцидентен, а траен интерес към тази научна проблематика. Ето защо биобиблиографският профил на дисертанта предпоставя добър изследователски резултат.

Представеният дисертационен труд на Асен Георгиев е в общ обем 308 страници и съдържа увод, пет глави, заключение, библиография и приложения. По своята тема, проблематика, структура и обхват текстът се вписва в нормите за дисертационен труд.

Още заглавието на дисертацията обещава интересни резултати, доколкото темата почти не е експлоатирана от български изследователи. Като изключим цитираната в труда книга на Антоанета Алипиева „Дневниците на българските писатели от втората половина на XX век“ (2007) и по-ранната студия на Иван Богданов „Дневниците на българските писатели и общественици“ (в книгата „Литературни студии“ от 1966 г.), която изненадващо не е посочена от дисертанта, интерес у нас към този документален жанр почти липсва.

Дисертационният текст може условно да бъде разделен на две основни части – *историко-теоретическа* (доста обширна, почти половината от общия обем на труда) и *конкретно-аналитична*.

В първите глави Асен Георгиев изгражда теоретична рамка, в която умело подрежда и класифицира видовете дневници. Той изтъква междужанровия произход на дневниковото писане, разположено в зоната между хрониката, пътеписа, епистоларния жанр и автобиографията, с начала сред приписките в богослужебните книги. Без да е изрично експлицирано, проличава разбирането, че съществува специфично „ядро“ на дневниковото писане, нещо като *дневников субстрат*, който обозначава етап в саморазбирането на човека, бележи появата на модерен субект, осъзнаващ историчността на всекидневието.

Текстът поддържа становището, че дори да проявяват „голяма доза достоверност“ и да съдържат „уникална информация“, личните дневници – за да бъдат надеждни носители на информация и ценен материал за важни културно-исторически реконструкции – трябва непременно да бъдат четени и сравнявани (*засичани*) с други разнородни източници. Това означава те да бъдат подлагани на т.нар. *взаимно четене*, чрез което различни видове текстове да се *оглеждат* и *проверяват* един друг, да се вълечат в серия от процедури за удостоверяване, чрез които да се постигне правдива историческа конструкция на отминал свят.

Ценни сведения съдържа главата за дневниците в библиотечни и архивни колекции – както с българските примери, така и с разгледаните водещи международни практики, които биха могли да се превърнат в модел за работа днес в българските библиотеки и архиви. Задълбочено е показано как „институциите на паметта“ се намесват в придобиването, съхраняването, обработването, публикуването и възприемането на *завещаните* от авторите записки.

Библиографията на дисертацията е добре изградена. Включва повечето от важните по темата заглавия.

Авторефератът коректно резюмира основните идеи на дисертацията, ясно следва структурата на изследването, макар да е излишно разточителен при цитирането на откъси от дневници. Вероятно в него има грешка при посочването на общия обем на труда (218 страници), защото реалните страници са над 300 (именно – 308).

Кои са приносните моменти в дисертацията? На първо място, това наистина е първият у нас научен труд, който представлява *цялостно историко-теоретическо изследване на дневниците като литературен вид*. Плодотворна е идеята приписките в българските богослужебни книги да се възприемат и като „първообраз на личните дневници“. На второ място, извършеното *близко четене* на дневниците на Петър Динеков и на Борис Делчев ги обособява като незаменими източници за всяко изследване на епохата, политиката, културата и литературата на Народна република България.

Научните публикации (общо седем), както и съставителската дейност (три издания) на Асен Георгиев добре илюстрират последователните му усилия предварително да *защити* част от тезите си по темата на дисертационния труд, особено възгледа за личния дневник като автентичен извор за миналото.

Това, разгледано в плана на информационния и познавателния аспект на дневниковото писане, не буди възражение. Можем обаче да се усъмним дали винаги дневникът (особено дневниковите корпуси на Динеков, Делчев и Константинов от епохата на НРБ) е „обективен източник на информация, макар и пречупена през личното светоусещане на автора“. Не става дума за неизбежните „субективни преживявания“ и за *субективното възприемане на обективния свят*. Както личи от текста на труда, самият дисертант чудесно разбира, че дневниците не само са свидетелство за епохи и събития, но и представят *записващия човек*, т.е. съдържат антропологическите характеристики на индивидуален езиков и личен свят. Особено при описанието на годините на НРБ може да се отиде още по-нататък, като се покаже как дневникът се превръща в алтернативно битие – дори чрез самото *тайно записване* на всекидневни събития. Но пък казано директно, дори тайните записки (какви то безспорно са тези на П. Динеков и Б. Делчев), въпреки стремежа си да „кажат истината“, на места са пестеливи, очевидно подложени на (авто)цензура. Нещо повече, липсата или редактирането на част от дневниците от самите автори или от техни близки (задрасквания, добавки, изразяни цели страници и пр.) подсказват прояви на контрол и самоконтрол, които дописват значенията на оцелелите записки. И още нещо: да не

забравяме, че дневникът на Борис Делчев (впрочем изцяло съхранен!) е публикуван едва в 500 печатни страници, докато цялостният му обем е близо 13 000 ръкописни страници (по данни на съставителката му Марияна Фъркова). Тази игра на „криене“ и „показване“ на един дневник загатва за сложните херменевтични процедури, на които трябва да се подложат оцелелите и достъпни негови страници.

Уместно би било дисертацията да свърже развитието на дневниковото писане след 9 септември 1944 г. с кризата на идеята за автономната творческа личност в годините на НРБ и с безпрецедентния натиск на тоталитарната публичност върху частния свят. Не става дума само дневникът да бъде видян като отговор на практиките за накърняване на „личната свобода“ и като форма на съпротива (това е безспорно!), но като особена *работа върху себе си*, която личността извършва чрез тайните дневникови записки. Изречено конкретно, важно е да се проследи къде в дневниците на Динев и Делчев са онези *точки по линията на разполовяване*, които регистрират обратите в тяхното поведение и битие – да се види кога, как и защо двама *лоялни комунисти* (единият – „безпартиен комунист“, а другият – член на БКП) постепенно се превръщат в „лоялни дисиденти“ (ако използваме заглавието на автобиографията на източногерманеца Юрген Кучински), макар двамата да проявяват в различна степен своята (не)лоялност. Разбира се, това би могло да се осъществи като следваща изследователска задача.

На места в труда личи известна публицистичност и пряка политико-идеологическа оценъчност, които са предназначени по-скоро за пристрастни социално-политически групи от читатели, а не за академична публика.

Разбира се, това са бележки и препоръки, които могат да се вземат предвид, когато се подготвя евентуално публикуване на вариант на текста. Те не зачеркват констатациите за общото добро равнище на предложения дисертационен труд. Той се отличава с приносно представена тема, с работещ теоретически инструментариум и с научно защитени тези. Спорът около тях не изключва признанието, което заслужават.

Като имам предвид гореизложеното, предлагам Александър Георгиев Георгиев да придобие образователната и научна степен доктор в професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки.

10.08.2020 г.

проф. д.н. Пламен Дойнов